

A könyvtárstatisztikus megjegyzései és kérdései

„Tudom, mit ér az ikon, hisz magam pingáltam.”

Könyvtárügyünk az ezredfordulón – viseli címét *Sonnevend Péter* cikke (3K 2004/02) – és joggal. Az alcím (*Jegyzetek a könyvtárstatisztikai CD-ROM kapcsán*) szerénysége nem felel meg a cikk nagy ívű gondolatmeneteinek, következtetéseinek, amelyekkel az egész könyvtárügyet szólította meg. Remélem, nem csak én, a CD-ROM kiadvány (*Öt év települési és szakkönyvtári ellátása a statisztika tükrében [1998–2002]*) szerkesztője reagálok erre a megszólításra. Annál is inkább, mert az még csak érthető, miért a kiadvány szerkesztője válaszol a kiadványt ismertető és adataiból következtetéseket levonó tanulmányra, de hogy miért a statisztikus szólal meg a statisztikán túli kérdésekben, és merészkedik el az adatokból levont következtetések területére, amelyek széles ívben ölelik fel a magyarországi könyvtárak helyzetét, már magyarázatra szorul.

Márpedig erre teszek kísérletet. Célom – a szerkesztőt érintő kérdések megválaszolása mellett – az adatok értelmezésének pontosítása, a figyelem fölhívása a közzétett adatok sugallta következtetésekben rejlő csapdákra, kisiklási lehetőségekre. Elsősorban nem *Sonnevend Péter* megállapításait akarom vitatni (ehhez a magyar könyvtárstudományban nálam nagyobb látókörű, tudósabb szakemberek szóljanak hozzá), hanem az adatokat vizsgáltam meg, levonhatóak-e a következtetései. A mottóban olvasható orosz közmondás talán érzékelteti, hogy a statisztikus, az „adatnyerő”, közelebb lévén a forrásokhoz, az adatszolgáltatókhoz, jobban a számok mögé lát, hogyan is születik az adat, mit takar, mit mutat és mit nem. *Mejgjegyzéseim és kérdéseim csakis a kétséges értelmezésekre és következtetésekre vonatkoznak*. Ezek persze nem egyforma súlyúak, így, lehet, egy-egy megjegyzésem jelentéktelennek, kötozködésnek tűnik – a magyar könyvtárügy egésze szempontjából; ám az adatok értelmezésének szempontjából minden botló következtetés hasaláshoz vezethet.

Van a számok vizsgálatának egy másik vetülete. 2003 decemberében magyar szabványként is életbe lépett a nemzetközi könyvtárstatisztikai szabvány. A szabvány gyakorlati bevezetéséhez (kötelezővé tételéhez) mindenekelőtt széles szakmai konszenzus szükséges. E szakmai konszenzus létrehozásához talán hozzá tudok járulni egy-egy fogalom háttérének, az adatnyerés és adatgyűjtés gyakorlatának feltárásával.

Válaszcikkem hibáiért, egyenlenségeiért (rajtam kívül) a tárgy is felelős: statisztikákkal dobálózni nem lehet elegánsan. Az eleganciát, írta Hegel, hagyjuk a szuszterekre.

1. A tiszteletköri lefutása után a cikkíró, elmélkedve a könyvtár fogalmán, fölveti, hogy vajon a hagyományos könyvtárfogalomba beleférnek-e az elektronikus dokumentumok tárhelyei, pl. a Neumann János Digitális Könyvtár. „Talán e kérdések is megérdemlik a tisztázást..., és akkor a statisztikában is helyet kaphatnak (az) új típusú intézmények.”

A cikkíró nem nézte meg alaposan az általa használt *Könyvtári statisztika* című kiadványt. (Megtalálható a Könyvtári Intézet honlapján; pl. a 2002. évi a *statkiad02.zip* cím alatt.) A digitális dokumentumok gyűjtői és szolgáltatói – így a Neumann-könyvtár is – ugyanolyan statisztikai elbánásban részesülnek, ugyanúgy közölnek adatot, ugyanúgy szerepelnek a kiadványokban, mint bármelyik más, esetleg „csak” hagyományos dokumentumokat forgalmazó könyvtár.

2. A cikkíró a kiadvány elemzése első lépéseként azt foglalja össze, miről tájékoztat a CD-ROM. Ismertetésében hiányolja az általa a könyvtárügy szempontjából kívánatosnak tartott, de a kiadványban nem közölt adatokat. Többek közt hiányolja az iskolai könyvtárak adatait, s ebben igaza van.

Lemondtam ezeknek az adatoknak a közléséről, ám ezt nem szívesen tettem, de csak a – nem is túl közeli – jövőben tudom elképzelni a különböző minisztériumok felügyelete alá tartozó könyvtárak statisztikai adatszolgáltatásának egységesülése révén a közoktatási könyvtárak bevonását a kulturális statisztikai körbe. Úgy tudom, működik tárcaközi bizottság, amely – többek között – a statisztika ezen egységesülését is elő kívánja mozdítani. Jelenleg az iskolai könyvtárak adatszolgáltatása nem kompatibilis a kulturális statisztikai rendszerrel. Más adatokat gyűjt (pl. a könyvtári olvasók [tanulók] számát – ami leginkább a szolgáltató közönségnek felel meg); a hasonló adatokat másképpen értelmezi (pl. a kölcsönzött dokumentumok része a tanuló számára tartósan vagy nem tartósan kölcsönzött tankönyv), és egységes útmutatóval sem rendelkező, az iskolai könyvtárosok is saját fogalomértelmezéseikre hagyatkoznak. Más a gyűjtési időszak (októbertől szeptemberig), győnye az adatkontroll, a szakfelügyeleti revízió még gyakoribb jár. Az adatokat lehetetlen beszerezni, nincs hivatalos statisztikai kiadvány az iskolai könyvtárakról (az *Oktatási Évkönyvben* az a szó: könyvtár, nem fordul elő). Több nagy gátja is van tehát annak, hogy a cikkíró és vele együtt a könyvtárszakma kívánalma megvalósuljon.

3. Sorolva tovább, miről tájékoztat a CD-ROM, a cikkíró fölveti a következőket: „olyan adatokra is szükségünk lehet, mennyit költ a magyar társadalom a megtermelt GDP-ből könyvtári célokra... Azt is jó lenne kifejezni a települési könyvtárak adatai keretében, eléri-e a ráfordítás az *önkormányzatok összkiadásának egy százalékát?* (Az idézetekben található *kiemelések* az eredetiben. S. J.) A felsőoktatási könyvtáraknál pedig, hogy hány százalékot fordítanak egyetemünk és főiskolánk teljes költségvetésükből e célra”.

A cikkíró óhajai teljesülésének legfőbb akadályja az, hogy bár ezek az adatok többé-kevésbé kideríthetőek, de nagyon „puha” adatok; a magyarországi könyvtáraknak majdnem a fele nem önálló költségvetésű intézmény, és így nem állapítható meg a kiadások könyvtárra eső része. Az egyébként „önálló” könyvtárak közül is jó néhány még ma is szakfeladaton működik, vagyis nincs alapító okirata, nincs önálló költségvetése, hanem a fenntartó (általában az önkormányzat) szakfeladata. Hasonlóan kideríthetetlen a felsőoktatás („stratégiai ágazat!”) legtöbb könyvtárának költségvetése, hiszen nem különíthető el a felsőoktatási intézmény

költségvetésétől. Ezen okokkal magyarázható az is, hogy a könyvtárak a beküldött adatlapoknak a bevételekre és a kiadásra kérdező pontjait töltik ki a leghiányosabban és legpontatlanabban. Szerepet játszik e hiányosságban és pontatlanságban a kérdőív túl korai benyújtási határideje is, hiszen január 31-én a fenntartók a legritkább esetben tudják lezárni az előző pénzügyi évet.

4. Nem tartja szerencsésnek a cikkíró a szakkönyvtárak és a munkahelyi könyvtárak összemérését, adataik összevonását. Annyira igaz van, hogy a 2003. évi statisztika közreadásánál már figyelembe is vettük javaslatát a szétválasztásról.

Megjegyzendő, hogy az elkülönítés eddig sem volt lehetetlen feladat. Talán nem eléggé köztudomású, de a Könyvtári Intézet, illetve a kulturális minisztérium honlapján megtalálható kulturális statisztika minden adatszolgáltató minden szolgáltatott adatát tartalmazza egy Excel-táblázatban (pl. 2002: *kvtstat02.zip*). Ezeket az adatokat bekódoltuk, vagyis legyűjthetőek könyvtártípusonként, akár munkahelyi, akár szakkönyvtáranként is.

Ismertetését befejezve, hogy a CD-ROM miről tájékoztat (és miről nem), a cikkíró kísérletet tesz a jól használható, a „kemény” adatok körének megvonására.

5. Mindenekelőtt saját élettapasztalatára hivatkozva általában véve leszögezi, hogy a „pusztán forintadatok keveset mondanak el – főként az *infláció hatásától meg nem tisztított* állapotban.”

A forintadatok valóban puhák, ám nem csak az infláció miatt. Főntebb esett már szó arról, hogy a magyarországi könyvtárak 45 százaléka nem önálló költségvetésű, és így nem tudja közölni a teljes költségvetését; a fennmaradó 55 százalék majdnem mind települési (községi, városi) könyvtár; csak ezek esetében, amelyek az összes települési könyvtárnak pontosan a kétharmadát teszik ki, van értelme az inflációs ráta alkalmazásának. Mármint milyen érvényességű következtetést lehetne ebből levonni?

6. Ezután veszi számba a cikkíró a „kemény” adatokat. Az első ezek között az ellátandó lakosság száma.

Talán meglepő tény, de a KSH adatai csak tízévente (népszámláláskor) pontosak, egyébként nagy és ellenőrizhetetlen ingadozást mutatnak (a ki- és beköltözések regisztrálása hiányos, sok a féllegális, pl. külföldi lakos etc.). Egyáltalán: a fogalmat is tisztázni kellene: mit értünk ellátandó lakosságon? A potenciális használói kör egy településen korántsem azonos a település lakosságának számával (pl. az iskolavárosba bejáró tanulók vagy éppen fordítva: a település „kijárói”, akik másutt tanulnak, dolgoznak). Kérdés az is, mennyi az ellátandó lakosság? A települési könyvtárak jelentéséhez hozzárendelt lakossági adatok összege cca. százezer fővel kevesebb, mint a KSH közreadott adata (2002). Ezek az emberek olyan településeken élnek, amelyek könyvtárai nem jelennek meg a statisztikánkban – most nem részletezhető és teljesen föl sem tárt okokból. Nem szabad továbbá a számításból kihagyni, hogy a városok lakossági ellátásába – és nem csak Budapestben – besegítenek a felsőoktatási és munkahelyi (pl. TEMI-) könyvtárak. (Mint ahogy a megyei könyvtárak vagy a FSZEK viszont a felsőoktatásba.) A „besegítő” könyvtárak adatait azonban csak egyedi vizsgálatokkal lehetne oly mértékben pontosítani, hogy azok alkalmasak legyenek az ellátási térképbe való bevonásra.

7. „Kemény” adatnak tartja a cikkíró az intézmények (értsd: könyvtárak) és a szolgáltatóhelyek számát.

A területi ellátás kifejezése végett a statisztikai adatszolgáltatás rendjében az egy intézmény – egy könyvtár elvet módosítja az, hogy amíg az egy településen működő intézmény összes szolgáltatóhelyével összesítve közöl adatot, addig a más településen működő szolgáltatóhely önálló adatszolgáltató. Ezzel a módszerrel élve a település könyvtári ellátása összerakható az ott működő könyvtárak adataiból (ám amennyiben ragaszkodnánk az egy könyvtár – egy adatszolgáltató elvhez, az adatok már nem lennének szétbonthatóak). Az adatszolgáltatók ilyetén értelmezése mögött az a szemlélet húzódik meg, amely nemcsak szegregáltan kívánja látni a különböző könyvtártípusokat, hanem a használó szemszögéből is; azt a kérdést téve föl, hogy olvasóként mit és hogyan keresnek a statisztikában. Így viszont nehezebb megállapítani a könyvtárak számát – lehet, hogy a jövőben célszerű volna a szolgáltatóhelyeket állítani a mérés középpontjába.

8. A „kemény” adatok közé sorolja a cikkíró a könyvtárak alapterületét és nyitvatartási idejét.

Ám ezek értelmezése sem egyszerű. Könyvtártípusonként más-más jelentőséggel bírnak ezek az adatok. Az alapterület, az iskolai–felsőoktatási könyvtárak vagy egyes szakkönyvtárak (pl. klinikai könyvtárak) esetében lényegtelen, hiszen a könyvtár mintegy kifolyik a tantermekbe, előadókba, illetve a rendelőkbe. A nyitvatartási időt is lehetetlen számon tartani: iskolaidőben a könyvtárnak célszerű mindig fogadnia a betérőket, a tanszéki könyvtárat az ügyintéző igény szerint nyitja, az ügyeletes orvosnak vasárnap is utána kell tudnia nézni a szakirodalomnak. Még a települési, leginkább a kistelepülési könyvtárakban is gyakori, hogy a könyvtár a hivatalos nyitvatartási idő ellenére, ad hoc nyit és zár, szükség szerint.

9. A cikkíró – továbbmenve – a hagyományosan és közkeletűen is „kemény” adatnak tartott olvasók számát maga is a jól használható adatok közé sorolja.

Mint gyakorló adatgyűjtő azonban azt látom, hogy a magyarországi könyvtárak a beíratkozott olvasó fogalmát a legkülönbözőbb módon értelmezik. A települési könyvtárak egy része a könyvtárat általában véve használni akarókat, más része a kölcsönözni szándékozókat (csak szándékozókat, hiszen nem feltétlenül veszik igénybe a beíratkozottak a kölcsönzést), esetenként a település teljes lakosságát ide számítják. A felsőoktatási könyvtárak nagy részében a hallgató automatikusan tag, holott esetleg a lábát sem teszi be a képzés négy vagy öt éve alatt; a szakkönyvtárak (leszámítva az országosokat) a kiszolgáltató intézmény teljes munkatársi vagy a szakterület kutatói létszámát veszik figyelembe. A kórház betegkönyvtárának hány olvasója van? Ahol féléves érvényességű beíratkozásra is mód van, ott, ki tudja, kiszűrik-e az azonos személyeket.

A beíratkozott olvasó homályos fogalmát éppen ezért szükséges fölcserélni a már említett statisztikai szabvány pontosabb és mérhetőbb fogalmaival: az aktív használó (az a regisztrált könyvtárhasználó, aki a beszámolási időszakban látogatta a könyvtárat, vagy igénybe vette a könyvtár nyújtotta lehetőségeket, illetve szolgáltatásokat); és az aktív kölcsönző (az a regisztrált könyvtárhasználó, aki a beszámolási időszakban legalább egy egységet kölcsönzött) fogalmaival. A szabványos fogalom gyakorlati alkalmazása valóban összemérhetővé tenné a különböző könyvtárak olvasóinak számát.

10. A cikkíró fontosnak tartja az olvasók életkori csoportjai szerinti bontást.

A korosztályos bontásnak a települési könyvtárak (idejétmúlt szóhasználatlaltal: közkönyvtárak) esetében is csak megszorításokkal van értelme. Pontosan mérhető-

ek a gyermekek, a tanulók, a nyugdíjasok, a hetven éven felüliek; jóval kevésbé az aktívak, és a statisztikában nyilvánvalóan nem jelennek meg a legfontosabbak sem bontásban, sem ömlesztve: akik a könyvtárban sem jelennek meg. Hiszen egy könyvtárnak igazán a célcsoportjairól kellene képet kapnia, azt kellene mérnie (mint ahogy ezt marketingvizsgálatokkal meg is teheti). A nem települési könyvtárak esetében a korosztályos bontásnak nincs súlya: a tanulók, a hallgatók kb. egyidősek, a kutatók életkora indifferens. Tudnivaló, hogy az emlegetett szabvány, bár nem tiltja – hiszen nem tilt semmi többletet –, nem is preferálja a korosztályos bontást (és nem is ad rá mintát).

11. A cikkíró által „a többenél keményebbnek” tartott adat a teljes munkaidőre átszámított könyvtári személyzet és ezen belül a szakképzett könyvtárosok száma.

Amennyiben a cikkíró könyvtári személyzetten a teljes személyzetet érti, úgy az egyáltalán nem tekinthető „kemény” adatnak (akár átszámítottan, akár nem). Magyarországon nagyon kevés oly mértékben önálló könyvtár van, ahol a kiszolgáló személyzet csakis a könyvtaré, csak ott dolgozik. Még az önálló költségvetésű könyvtárak egy részében is (a hányad pontosabb felmérése még várat magára) alkalmaznak közös munkaerőt (épületgondnokot, takarítót); leginkább a közös fenntartású, de nem szükségszerűen közös fedél alatt működő intézmények esetében. Amennyiben a cikkíró a könyvtári munkakörben dolgozókról beszél, annyiban teljesen igaza van: közelítően pontos adat a havi 174 órára átszámított létszámokról rendelkezésre áll, ezt hagyományosan gyűjti statisztikánk, és az értelmezése is egyre pontosabb az adatszolgáltatók körében. Tovább is bíztathatom: a szakképzett könyvtárosok száma – igaz, csak az abszolút száma, nem a havi 174 órára átszámított létszáma – szintén rendelkezésre áll.

Elkeserítő lehet, hogy a „kemény” adatok nem is olyan kemények. Joggal kérdezheti bárki, hogy ha ez a helyzet, levonhatóak-e egyáltalán érvényes következtetések, mert ha nem, sutba a statisztikával! A már emlegetett nemzetközi könyvtárstatisztikai szabvány elfogadása, magyar gyakorlattá tétele teremthet rendet, egységesítheti a fogalmakat, eljárásokat.

12. A cikkíró a szerinte fontos, de a kiadványokból hiányzó adatok között említi, hogy nincs a nyitvatartási időről adatunk.

Van. A már említett honlapokon megtalálható kulturális statisztika, tekintve, hogy minden adatszolgáltató minden szolgáltatott adatát közli, tartalmazza a heti nyitvatartási napok és órák számát is. Sajnos, ezt nem tudjuk közzétenni nyomtatott formában, mert mintegy kétszázhuszezer adatot foglal magába.

13. A cikkíró hiányolja a statisztikai adatgyűjtésből az olvasói számítógépek adatát.

Örömmel írhatom, nyitott kapukat dönget: a 2003. évi statisztika már képes ezekkel az adatokkal szolgálni, sőt az olvasói internet-hozzáférések számával is.

14. A cikkíró feltétlenül kívánatosnak tartja a hagyományos összehasonlító statisztikai eszköz: a nagyságrendi csoportok képzését (pl. 1000 vagy 5000 lakos alatti községek vagy: 500 m² alatti alapterület stb.).

Ez jelenleg is lehetséges. A Könyvtári Intézet honlapján föllelhető – már többször emlegetett – statisztikai Excel-táblában játszani könnyedséggel képezhetőek a legkülönbözőbb – így nagyságrendi csoportok – is.

15. A cikkíró a lehetőségekhez képest „kemény” adatok közé nem veszi föl az egyáltalán nem „puhább” állományt (pedig ez van olyan lényeges, mint az általa

fontosnak tartott új beszerzések száma) és az *elektronikus dokumentumok* elérhetőségi és használati adatait (tudom, ezek mérése még nem egységes, de nemsokára az lesz). Ezek az adatok vajon miért nem használhatóak?

Ezek után a cikkíró áttér a kiadvány települési táblázataiból kiolvasható következtetések levonására. Ebben követve őt, kétséget ébresztő megállapításait vizsgáljuk meg alaposan.

16. Első ilyen megállapítása: „Nőtt a könyvtárak száma, de... fokozódott az elaprózódás...”

Attól tartok, nem a könyvtárak száma nőtt. A Könyvtári Intézet tervszerűen térképezi föl és vonja be az adatszolgáltatói körbe a magyarországi könyvtárakat. Ennek, valamint az egységes kulturális statisztikai számítógépes adatkezelő rendszer, az ISTAR 2002-beli működésbe lépésének egyik következménye az addig adatot nem szolgáltató könyvtárak sikeresebb felderítése volt, elsősorban nyilván a kiskönyvtárak körében, hiszen a nagyok már ismertek voltak. Ez vonatkozik a kistélepülési könyvtárakra és a kisebb szakkönyvtárakra is. A több adatszolgáltató több kiskönyvtárat jelent. Továbbá a felderítések számának növekedése inkább a szakkönyvtárak számában mutatkozik meg (2000–2002: könyvtárak száma: +57%, szolgáltatóhelyek száma: +34%), és – érthetően – kevésbé a települési és közművelődési könyvtárak számában, bár ebben is van számottevő többlet (2000–2002: könyvtárak száma: +11%, szolgáltatóhelyek száma: +10%). A több adatszolgáltató tehát több kis könyvtárat, illetve több kis szakkönyvtárat jelent. (Lásd az 1. és a 2. sz. táblázatot!)

1. sz. táblázat

	2000	2001	2002
A szakkönyvtárak száma	402	434	632
A szakszolgáltatóhelyek száma	1228	1469	1641

2. sz. táblázat

	2000	2001	2002
A települési könyvtárak száma	2573	2590	2853
A települési szolgáltatóhelyek száma	3132	3242	3449

17. Most vizsgáljuk meg a következtetés folytatását: „nőtt az olvasói kedv, de ez már nem fejeződik ki a kölcsönzésben”.

Ez azzal a megszorítással áll, hogy a felderített könyvtárak nagyobb része szakkönyvtár, amelynek használatában korántsem hangsúlyos a kölcsönzés. A beíratkozott olvasók száma a felderítéssel általában automatikusan növekszik, ezzel szemben a kölcsönzések száma kevésbé. Így ezekből az adatokból nem következik a kölcsönzési kedv hanyatlása – ami nem jelenti azt, hogy a hanyatlás ne lehetne igaz.

18. A cikkírónak azon következtetéséhez, amely szerint a „a ráfordítások növekedésének ellenére stagnál az új beszerzés”, lássuk az alábbi táblázatot:

Gyarapítás	1998	1999	2000	2001	2002
Ft/lakos	113	136	121	160	173
Db/1000 lakos	119	114	116	113	125

A 3. sz. táblázat igazolja a cikkíró véleményét; hogy azonban lássuk, mi az ok, célszerű összevetni az adatokat könyvek átlagárának mozgásával. (Lásd a 4. sz. táblázatot!)

Gyarapítás	1998–1999	1999–2000	2000–2001	2001–2002
A darabszám növekedési százaléka	-10	+2	-10	+11
Az összeg növekedési százaléka	+20	-11	+32	+8
Az átlagár növekedési százaléka	+26	-13	+36	-2

Látható az egyenes összefüggés: amikor az összeg jelentős növekedése dacára a beszerzett darabszám csökkent, akkor e mögött az átlagár ugrásszerű növekedése húzódott meg (1998–1999, 2000–2001). A cikkíró megállapítása helyes, csak írásából nem derül ki annak oka. Arra az örömdetes tényre, hogy 2001–2002 között a beszerzés nem stagnál, és a ráfordítás meg a beszerzett darabszám egyaránt nő, nem tér ki.

19. A cikkíró, elemezve a beszerzés hiányosságait, az alábbi felfedezésre jut. „Az új beszerzésekre fordítható keret ettől a hányadtól is függ: ha egy könyvtárnak sikerül olyan munkaszervezést érvényesítenie, hogy a bérkiadás ne lépje túl az 50%-os szintet, akkor többet költethet gyarapításra... Ugyanez áll a működtetési kiadásokra is... Jó lenne ilyen irányt megcélozni: ... 30% működési ... költség, 20% állománygyarapítás.”

A gyakorlati tapasztalat alapján meghökkentő azon feltevése, miszerint mint egy libikókát kellene elképzelnünk a könyvtárak gazdálkodását: ha erre kevesebbet költenek, arra több jut. A könyvtárak fenntartójuktól függenek; még az önálló könyvtárak sem döntenek fenntartójuk beleegyezése nélkül bérügyekben. Az esetleges megtakarítást lehetőleg elvonják, és ritkán csoportosítható át dologi kiadásra, így gyarapításra is. Éppen fordítva áll a valóságban: a könyvtárak, miután nem maguk szabályozzák a kiadások belső arányait, ha csak tehetik, mindent elköltönek, minden keretet túllépnek, mert tartanak az elvonástól. A számok sem igazolják a föltevést. (Lásd az 5. és 6. sz. táblázatot!)

Az 5. és 6. sz. táblázatból a következők tűnnek ki: az összkiadás és a gyarapítás növekedésének üteme megegyezik, amellet, hogy a munkabér-növekedés üteme gyorsabb, vagyis a munkabérhányad az összkiadásból 2002-re nagyobbra nőtt, mint a gyarapításhányad. Nem csökkenti a gyarapításra fordított összeget a bérkiadás növekedése. Hogy a bérkiadás növekedése nem függ össze más kiadási tételek nagyságával (hanem közismert politikai döntés eredménye), megállapítható

tó abból is, hogy az abszolút és teljes munkaidősre átszámított létszám növekedésénél jóval nagyobb mértékű a bérkiadás növekedése.

5. sz. táblázat

	2000	2001	2002
A könyvtári munkakörben dolgozók létszáma	8 444	9 038	9 494
Havi 174 órára átszámított létszáma	-6 100*	6 458	6 939
(A) A könyvtári munkakörben dolgozók munkabére (E Ft)	9 033 595	10 911 842	14 245 260
(B) Összes kiadás (E Ft)	19 371 067	23 385 612	27 744 016
(C) Gyarapítás (E Ft)	4 564 544	5 436 526	6 464 583
Munkabérhányad (% [100A/B])	46,63	46,66	51,35
Gyarapításhányad (% [100C/B])	23,56	23,25	23,30

* arányosítással becsült adat

6. sz. táblázat

	2000–2001	2001–2002
A könyvtári munkakörben dolgozók létszámának növekedése (%)	+7	+5
Havi 174 órára átszámított létszámnövekedése (%)	+6	+7.5
A könyvtári munkakörben dolgozók bérnövekedése (%)	+21	+31
Az összkiadás növekedése (%)	+21	+19
A gyarapítás növekedése (%)	+19	+19

A cikkíró elképzelésével ellentétben a számokból levonható az a következtetés, hogy az összkiadás növekedése kimerül a gyarapítás növekedésében, és megállapíthatatlan vagy külső tényezők függvénye a többi kiadás növekedésének üteme. Itt érdemes visszautalni arra a megállapításra, amely szerint a magyarországi könyvtáraknak alig több mint fele önálló intézmény, vagyis hozzávetőleges pontossággal csak a gyarapítási és a bérkiadást tudja megállapítani és közölni.

Érdekes, hogy a cikkíró kívánalma a kiadás megcélózandó megoszlási arányáról országos szinten az utolsó három évben már teljesült; remélhetőleg iránytűként az egyes könyvtárak is figyelembe veszik ezt az arányt.

Áttekintve a CD-ROM települési táblázatait, az elemzés a községi (köz)könyvtári ellátásra tér át.

20. „A kilencvenes évek második felében Magyarország lakóinak 34%-a lakott községeinkben, ez az arány 2002-ben 33%-ra változott... hiába van itt az országos átlomány 42–44%-a, ... s még az új szerzemények terén is állja a versenyt... (...2002-ben 35%), ha a főfoglalkozású könyvtárosi arány 16% ... s a forintban kifejezett erőforrás is 20% alatt marad... Az ország összes olvasójából ... 2002-ben 29%-ot, a kölcsönzött kötetek terén... 2002-re 25%-ot lehet községeinkben mérni... A teljes könyvtári kiadás terén 2002-ben egy városi lakosra jut... 1660 Ft, míg egy falusira 800 alatt...”

A számok sokkolóak, és jól alátámasztják azt a stratégiai célt, amely a magyarországi könyvtári rendszer átalakítását tűzi napirendre: a kistelepusi ellátás fejlesztési reformját. Kérdés azonban, hogy helyes adatokból vonja-e le következtetéseit a cikkíró. A magyarországi települések egyáltalán nem válnak ketté tisztán községekre és városokra (sok esetben a városi cím elérése politikai döntés vagy lobbizás eredménye). Pilis nagyközségben tízennégyezren laknak, Visegrád városában másfélezren. A városok is olyan különbségeket mutatnak, hogy kétséges összehasonlíthatóságuk egy csoportba. Hogy lehetne egy kalap alá venni Göncöt és Százhalombattát, amely utóbbi – nem véletlenül – 27-szer annyit tud fordítani könyvtárára, mint az előbbi; Záhonyt, amelynek nincs saját városi könyvtára, és Paksot, amelynek kettő is van. Az egyébként helyes következtetést inkább arra lehetne alapozni, hogy a kistelepusok (mondjuk, 1000 fő alatti lélekszámúak) ellátását vetem össze a nagyobbakéval (1000–10 000 fő), és így tovább, a cikkíró által is szorgalmazott nagyságrendi csoportokkal.

Az összevetés további buktatója Budapest. A főváros annyira eltér Magyarország egyéb részeitől könyvtári ellátását tekintve (is), hogy falssá tesz minden arányítást. Maga a cikkíró is érzi ezt, hiszen cikkének a városokkal foglalkozó fejezetében nem tárgyalja a fővárost, hanem külön fejezetet szentel neki. A községekkel foglalkozó részben is megkísérelti az adatok ilyen kezelését, felemás sikerrel. A cikk a következő 2002-es adatokat közli a községekre vonatkozóan: gyarapodás tekintetében 35 százalékkal részesednek a magyarországi összesből (azt Budapest nélkül véve). A lakosságszámot tekintve 33 százalék ez az arány (de itt Budapestet is a városok közé számítva; 41 százalék lenne ez az arány, ha a fővárost a cikkíró nem számolná). Az állományarány 42–44 százalék (erről az adatról nem tudom eldönteni, honnan származik, mert Budapest nélkül a valóságos adat 39, vele pedig 35 százalék). Az összes kiadás egy lakosra eső összegének minden adata pontos a cikkben (községi kvóta: 792 Ft, városi: 1661 Ft), csakhogy megint a fővárost is beleértve a városok közé. Tulajdonképpen az eredeti következtetést harsányabban támasztotta volna alá a budapesti települési könyvtárak adatának figyelmen kívül hagyása; nélküle a városi kvóta 1842 Ft! Vegyesen fölvetett adatok vegyes eredményre vezetnek.

„Tekintsük át a városi könyvtárak sorsának alakulását” lép tovább a cikk a magyarországi ellátás analizálásában.

21. A városi könyvtárak szinte minden paramétere javult az országoshoz viszonyítva 1998–2002 között. Azonban az összkiadáson belüli, a cikkíró által kívánatosnak tartott, már említett bér-, gyarapítási és működési költségarány a városi könyvtárakban valósult meg a legkevésbé. Ugyanis a városi könyvtárak esetében (természetesen Budapest nélkül!) az összkiadásból a bérhányad 60 százalék (magasan az országos átlag felett!), a gyarapításhányad 11 százalék (mélyen az országos átlag alatt!). Érdekes volna kideríteni, miért ilyen „rossz” az arány.

Mindemellett csak ismételni és hangsúlyozni tudom azt, amit már fentebb írtam a községek és a városok mesterséges megkülönböztetésében rejlő csapdáról.

Kiemelten elemzi a cikkíró a főváros könyvtárügyét. Nem is lehet másként. Hosszan sorolhatóak a nagy számok, hiszen Budapest könyvtári ellátása, már ami a feltételeket, a „befektetést” illeti, gigantikusnak nevezhető a többi városhoz, különösen pedig a községekhez viszonyítva.

22. A használat, a forgalom számai is magasak, ám – mint azt helyesen mutatja ki a cikkíró – nem annyival, mint a rendelkezésre álló eszközök (gyarapítási keret

stb.) nagyságából következnek. A következtetés helyes: „... a fővárosban... erősíteni kellene az együttműködést, hogy a teljesítmény is növelhető legyen. [A teljes könyvtári körben.]” (A [szögletes zárójelben lévő] kiegészítések tőlem. S. J.)

A helyes megállapítás megint hiányos, nem kellőképpen értelmezett adatokon nyugszik. Ugyanis a relatíve alacsonyabb hatások Budapest ellátásában abból ered, hogy bár a közkönyvtárak – természetesen legfőképpen a FSZEK – nagy forgalmat bonyolítanak le, a szakkönyvtárak (közéjük értve a felsőoktatási könyvtárakat is) – néhány nagy vagy országos kivétellel – jellegükből fakadóan alacsony forgalmúak. Például a Magyar Sakkszövetség könyvtára a benne föllelhető szakirodalom, nem pedig a forgalma miatt van szükség. A magyarországi településszerkezet egyenlensége (egy óriásváros egy kis országban) következtében a szakkönyvtárak 62 százaléka Budapesten található. Ezek nagyobb része kiskönyvtár, amely egy-egy speciális szakterület kicsiny szelvényének ellátását szolgálja.

A cikkíró szorgalmazta együttműködés a felsőoktatási reform keretén belül lassacskán meg is indul (az ELTE tanszéki könyvtárainak nagy része például már intézeti könyvtárakká egyesült), ám a vegytiszta szakkönyvtárak sokasága (mint a Bélyegmúzeum vagy az Országos Meteorológiai Intézet könyvtára) továbbra is magasan tartja a felhasznált erőforrás-arányt (kiadás, személyzet), és lehúzza a forgalom arányát az országos ellátáshoz képest.

23. Nézzük meg közelebbről, hogy a cikkíró által hivatkozott fővárosi forgalmi adat valóban hivatkozható-e: „Budapesten: egy szolgáltatóhelyre... csaknem 2600 beíratkozott olvasó [jut közkönyvtárak esetében].”

Ez nem kevés. Az ország legnépesebb 17 városa közül Békéscsaba és Kecskemét után a harmadik a sorban. Már volt róla szó, hogy a beíratkozott olvasó fogalmát Magyarországon a legkülönbözőbb módon értelmezik. Tudnivaló, hogy a FSZEK nagyon magas adatát nemcsak a gyönyörűen felújított és 2001-ben átadott központi épület vonzásának köszönheti, nem is csak a budapesti felső- és közoktatási könyvtárak állományhiányosságainak (persze ezek a tényezők is jelentős szerepet játszanak), hanem a beíratkozott olvasó fogalmának sajátos, a hazai gyakorlatban el nem terjedt, regisztrált látogatóként való értelmezésének is. Például a legfrekvenciáltabb FSZEK-könyvtárba, a központiba belépni csak regisztráció feltételével lehet. (Lásd a 7. sz. táblázatot!)

7. sz. táblázat

Év	A beíratkozott olvasók száma a FSZEK-ben (ezer fő)		
	a központi könyvtárban	a kerületi könyvtárakban	összesen
1996	21	145	166
1997	20	143	163
1998	21	143	164
1999	18	144	162
2000	15	145	160
2001	48	135	184
2002	56	132	188
2003	73	136	209

Jól kivehető, hogy míg a központi könyvtárban az utolsó három évben robbanásszerű a növekedés, pontosan ugyanabban a három évben kezd visszaesni a kerületi könyvtárak beíratkozott olvasóinak száma. Vajon miért? Az ottaniak talán kevésbé szeretnek könyvtárba járni? Érthető persze a központi könyvtár elszívó hatása: vonzáskörzetében két nagy forgalmú kerületi könyvtárat szüntettek meg ebben a három évben. Ez azonban nem indokolja a központi könyvtár olvasói létszámának megnégyszereződését! Jóval inkább a beíratkozott olvasó sajátos értelmezése a kulcs ennek megértéséhez.

Annál is inkább, mert ha hozzánézzük a városok egy szolgáltatóhelyre eső kölcsönzött dokumentum forgalmát, meglepő eredményre jutunk. Amíg Kecskeméten vagy Békéscsabán a beíratkozott olvasók száma jóval meghaladja a budapesti átlagot, addig a dokumentumforgalomra ez egyáltalán nem áll: Békéscsaba a budapesti átlagnak a kétharmadát, Kecskemét pedig kevesebb, mint felét teljesíti. Úgy látszik, míg a főváros esetében a beíratkozott olvasó „kibővített” értelmezése mögött valódi dokumentumforgalom áll, ez nem mondható el a fogalmat valószínűleg hasonlóan értelmező kecskeméti és békéscsabai könyvtárakról.

Már volt róla szó, ám újra és újra beleütközve a ténybe, el kell ismételnem, hogy a cikkíró az adatokat a legkülönbözőbb módon használta következtetéseihez. Egyenként minden adatot kontroll alá kell vetni ahhoz, hogy kibogozzuk, melyik mit jelent.

Jó példa erre cikkének fővárosi fejezete. Míg pl. a könyvtárközi kölcsönzést (egy későbbi fejezetben) az elvitt plusz a helyben használt dokumentumok számára vetíti, itt, a fővárosi fejezet települési könyvtárakat vizsgáló részében, ha a dokumentumforgalomról szól, a helyben használtakat nem veszi figyelembe. Ugyan miért? Az hagyján, hogy így vagy úgy értelmez egy adatot, de ennek a szövegből ki kellene derülnie. Egy másik példa: a „kemény” adatok közé a havi 174 órára átszámított (FTE = Full Time Equivalent) könyvtárosok számát veszi föl, ám abban a fejezetben, ahol a főváros és az ország települési könyvtárainak adatait hasonlítja össze, a teljes munkaidős, a nyolc órás könyvtárosok abszolút számát használja. (Növeli a zavart, hogy olykor – helytelenül – főoglalkozásúaknak nevezi őket.) Ugyanitt viszont az összes könyvtártípus átfogó adatait is számba véve, a könyvtárosok számát mint átszámított (FTE) létszámot értelmezi, de, hogy a dolgot nehezebben lehessen követni, a kölcsönzött dokumentumokhoz újra hozzáveszi a helyben használt dokumentumokat. További példa a fővárosi fejezet települési könyvtárakat tárgyaló részéből: a gyarapítás országos mutatójáról (390 db/szolgáltatóhely) eldönthetetlen, hogy az összes darabszámot jelenti vagy a könyvek számát? Az előbbi 2002-ben 358, az utóbbi 301 volt.

A következetlen adatkezelés arra a tréfára emlékeztet, amelyik a kapitány és a kazánfűtő közötti párbeszédéből áll: Mennyi? Harminc! Mi harminc? Mi mennyi? A cikkben bőségesen adagolt adattömeg egyenként vizsgálva sokszor értelmezhetetlen: nem tudjuk, hogy az adott helyen mit hogyan használ a cikkíró. (Ne felejtjük el, ez önmagában nem érinti megállapításainak helytálló vagy téves voltát; csak ki tudja, azokat az idézett adatok alátámasztják-e.)

24. A főváros ellátásával végezve tulajdonképpen „körbe” is ért a cikkíró. De mert különös fontosságot tulajdonít – és ebben csak egyetérthetünk vele – a könyvtárközi kölcsönzés ügyének, külön fejezetet szentel neki. A levont következtetés nem hízelgő a könyvtárközi kölcsönzés fellendítésére létrehozott ODR-re nézve,

ezért a fölhasznált adatok alapos elemzést igényelnek. A következőket olvashatjuk: „1996-ban a települési könyvtárak 18 ezer állományegységet adtak más könyvtáraknak, viszont kaptak másoktól 47 ezret (összes: 65 ezer), ami úgy is értelmezhető, hogy a közkönyvtárak... »kívülről« szereztek meg ... közel 30 ezer dokumentumot... 1998-ban e számpár: 17 ezer adott és 22 ezer kapott... 2002-ben az adott egységek száma 30 ezer, a kapottaké 46 ezer... Úgy tűnik, az ODR-program – települési könyvtári körben – az eredményen nagyságrendileg még nem változtatott.”

Dehogynem. Lássuk, miről van szó! (Lásd a 8. sz. táblázatot!)

8. sz. táblázat

Könyvtárközi kölcsönzés (ezer db)								
A FSZEK adataival		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Települési könyvtárak	adott	18	16	17	17	21	23	30
	kapott	47	45	22	26	29	39	45
	különbség	+29	+29	+5	+9	+8	+16	+15
	összesen	65	61	39	43	50	62	75
Egyéb könyvtárak	adott	3	2	4	101	84	81	100
	kapott	2	1	5	35	71	73	72
	különbség	-1	-1	+1	-66	-13	-8	-28
	összesen	5	3	9	136	155	154	172
Összesen	adott	21	18	21	118	105	104	130
	kapott	49	46	27	61	100	112	117
	különbség	+28	+28	+6	-57	-5	+8	-13
	összesen	70	64	48	179	205	216	247

Megjegyzés: a Különbség sorokban a + a kapott dokumentumok többletét jelenti.

Ennek a táblázatnak az adataiból dolgozott a cikkíró. Az idősorokat áttekintve az alábbiak tűnnek ki:

- az abszolút számok növekedést mutatnak;
- de a növekedés a települési könyvtárak esetében a kapott dokumentumok száma miatt 1996–1997 után felére esik vissza, majd egyenletesen emelkedik.

Ám nézzük meg a FSZEK hasonló adatait! (Lásd a 9. sz. táblázatot!).

9. sz. táblázat

	Könyvtárközi kölcsönzés (ezer darab)						
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
adott	2	2	0	0	1	1	3
kapott	24	26	0	0	0	0	0

Ebből azt látjuk, hogy ő a ludas két képtelenül magas adatával. Valóban. 1996-ban és 1997-ben – és erről a cikkírónak nem lehetett tudomása – a FSZEK a könyvtárközi kölcsönzések adatához hozzáadta a saját belső átkölcsönzései számát (az akkor működő központi ellátó szolgálat, a KESZ adatát). 1998-tól szabályosan közöltek adatot, így megállapítható, hogy a FSZEK e két sora nyugodtan figyelmen kívül hagyható. (Lásd a 10. sz. táblázatot!)

10. sz. táblázat

Könyvtárközi kölcsönzés (ezer db)								
A FSZEK nélkül		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Települési könyvtárak	adott	16	14	17	17	20	22	27
	kapott	23	19	22	26	29	39	45
	különbség	+7	+5	+5	+9	+9	+17	+18
	összesen	39	33	39	43	49	61	72
Egyéb könyvtárak	adott	3	2	4	101	84	81	100
	kapott	2	1	5	35	71	73	72
	különbség	-1	-1	+1	-66	-13	-8	-28
	összesen	5	3	9	136	155	154	172
Összesen	adott	19	16	21	118	104	103	127
	kapott	25	20	27	61	100	112	117
	különbség	+6	+4	+6	-57	-4	+9	-10
	összesen	44	36	48	179	204	215	244

Megjegyzés: a Különbség sorokban a + a kapott dokumentumok többletét jelenti.

Így már jól látható, hogy a települési könyvtárak vonatkozásában az ODR nagyon is hozzájárult az 1998-tól egyértelműen gyorsuló növekedéshez, hiszen a kapott dokumentumok többlete is egyenletesen növekszik (míg az egyéb könyvtárak hasonló különbsége, igaz, csak 2000-től, szabályos negatívumot mutat, hiszen funkciójukból eredően elsősorban adnak, nem kapnak).

Tudni kell, hogy a TEKE-SZAKMA akkori adatgyűjtési rendszere miatt az egyéb könyvtárak esetében az 1996–97–98-as adatok lényegében a munkahelyi könyvtárak elenyésző mennyiségeit tartalmazzák; 1999-től az összesített adatok szabályosan emelkednek, és ez alátámasztja az ODR-ről fentebb írottakat.

25. A cikkíró a könyvtárközi kölcsönzés magyar adatait végül skandináv távlatokban vizsgálja. „Az összes könyvtártípus körében olvasóink igénybe vettek kölcsönzéssel 43,4 millió, és helyben használtak további 28,3 millió dokumentumot (együtt csaknem 72 millió) ha erre vetítjük, a negyedmilliós könyvtárközi kölcsönzési eredmény *egyharmad százalék*nak felel meg (néhány skandináv országban 3–5% körül mozog) [Akként érve, hogy a könyvtárközi kölcsönzés során adott és kapott dokumentumok számát összeadtuk, és ezt vetítettük az összforgalomra.]”

Kérdés: honnan veszi a cikkíró a „némely skandináv ország” adatát? Az UNESCO 1999-es statisztikai évkönyve szerint a nemzeti, köz- és a felsőoktatási könyvtárak esetében az alábbi a helyzet: (Lásd a 11. sz. táblázatot!)

11. sz. táblázat

A könyvtárközi kölcsönzés viszonyítva a dokumentumkölcsönzéshez (%)	A könyvtárközi kölcsönzések (tranzakciók) száma	A kölcsönzött dokumentumok száma (E db)	%
Dánia (1997)	552 970	89 945	0,615
Finnország (1997)	155 001	109 547	0,141
Norvégia (1997)	421 565	25 213	1,672
Svédország (1997)	598 167	76 411	0,783
Magyarország (2003)	247 440	43 359	0,570

Az északi országok tekintetében nem jutottam frissebb adatokhoz, Magyarországra nézve viszont nem létezik 1997-es adat. Feltételezve, hogy nagy változás nem történt 2002-ig Skandinávia könyvtárügyében, valamint hogy a többi szakkönyvtár adata az arányon jelentősen nem módosítana, a fenti adatsor közelítőleg mutatja az eltéréseket. A kölcsönzött dokumentumokhoz nem vettem hozzá a helyben használtakat, mert erre nem tud adatot az UNESCO-statisztika (ha hozzávettem volna, a viszonyszámok még alacsonyabbak lennének). Természetesen a folyton példaként emlegetett Svédország és Norvégia jóval nagyobb könyvtárközi forgalmat bonyolít le hozzánk képest, ám korántsem éri el, sőt meg sem közelíti a cikkben leírt 3–5 százalékot.

Végére értem megjegyzéseimnek és kérdéseimnek; két szösszenet maradt hátra.

26. A cikkíró táblázatba foglalta az általa a legjelentősebbnek tartott húsz magyar város (lényegében a húsz legnépesebb város) néhány fontos adatát. Első szösszenet: a táblázat fejlécében olvasható FTE (Full Time Equivalent) angol rövidítés nem a főfoglalkozású könyvtárosok számát jelenti, hanem a teljes munkaidőre (Magyarországon havi 174 órára) átszámított létszámot. (Az oszlop, amelynek fejében ez olvasható, nem is a főfoglalkozásúak számát, hanem az FTE-létszámot tartalmazza.)

27. Második (szubjektív) szösszenet: a cikkíró Szolnok 2002-es adatát lábjegyzetben hibásnak minősíti. Miután magam, e sorok írója felelek az adatok közzétételéért, ezt olvasva kínosan éreztem magam, de csak addig, amíg újra át nem számoltam Szolnok összes adatát; akkor ugyanis megnyugodhattam, hogy az adatsor nem hibás (hacsak a szolnoki könyvtárak egyike-másika nem közölt rossz adatokat). A cikkíró a gondolatát onnan meríthette, hogy a *Könyvtári statisztika* (régbben TEKE-SZAKMA) *A városok könyvtári ellátása* című része tudatosan nem tartalmazza a „csak” megyei könyvtárak adatait, vagyis ha mellettük a városban külön városi könyvtár is működik. Ez lehet hibás koncepció következménye. Elvileg ugye a szintiszta, városi funkciót nem hordozó megyei könyvtárak nem a várost látják el, hanem a megye egészét. Így nemcsak Szolnok adatsora

„téves”, hanem a Debrecen, Győr, Miskolc, Pécs, Székesfehérvár, Tatabánya, Veszprém, Zalaegerszeg adatsora is. Vajon azokat miért nem minősítette hibásnak a cikkíró?

Köszönettel tartozom Sonnevend Péternek. Cikkével lehetőséget teremtett nekem mint könyvtárstatisztikusnak arra, hogy ráirányíthassam a figyelmet az adatok háttérében meghúzódó valóság ellentmondásaira, amelyek óvatosságra intik a következtetések levonóját.

Somogyi József

Még néhány kérdés az állományapasztásról

Vajda Kornél a 3K 2004/1. számában magánkönyvtárakra vonatkozó magánvéleményekkel vezette be állományapasztásról szóló cikkét: számomra már önmagában is mind gyönyörűséges gondolatot citált, amelyek mindegyikével azonnal egyetértettem, így már a bevezető végére komoly ellentmondásba kerültem saját magammal. Ez így van jól – nyugtatgattam magamat, hiszen csak a kétkedő könyvtáros lép a változtatás óhajának rögzítés útjára. Az írást a végre-végre örömmámorában végigolvasva azonnal döntöttem az elvszerű csatlakozásról, sőt annyira felbátorodtam, hogy cikk-szerű reagálást is ígértem az egyik szerkesztőnek. Aztán jöttek a munkás hetek statisztikákkal, jelentésekkel, EU-csatlakozással, no és természetesen sok-sok apasztással... Én pedig nem tudtam cikké rendezni leírt gondolataimat. Szerencsés(m)re... mert azért végre a 3K Fórum rovatában néhányan hozzászóltak a témához, sőt hivatalosan is felszólítottunk a sokat gyalázott 3/1975-ös felülbírálatára. Ismét cselekvésre alkalmas (zaklatott) állapotba kerültem. Ez így van jól – nyugtattam ismét önmagam, mert a kétkedés zaklatottság nélkül csak önsanyargatás és a mély retardáció kezdete. Ez utóbbi pedig bárkit elérhet, ha végigolvassa azt a bizonyos 3/1975-öst. Hát elolvastam újra meg újra, hogy állandósuljon zaklatottságom, és hogy függetlenítsem magamat azoktól a szakmai hozzászólásoktól, amelyekre reagálni akarok.

Mi az, amit ma valamennyien óhajunk? Megszüntetni „az apasztás jogszabályban rögzített bürokratikusságát”. Az első lépés tehát az, hogy a rendelet azon pontjait vizslatjuk, amelyek évtizedek óta felesleges adminisztrációra kényszerítenek, vagy amelyek már egyszerűen nevetségesek a törlés menetében. Ilyen jelzéseket kerestem a témával kapcsolatos hozzászólásokban is. A következőket találtam: minek nincs helye a rendeletben (lásd: avulás, mint törlési indok), mit kéne belegyömöszölni vagy figyelembe venni elkészítésénél (lásd: „könyvtártípusok eltérő adottságai” a törlés szempontjából, ezen belül típusonként a szabályozás szintjének meghatározása), kell-e egyáltalán jogi szabályozás. Miután sehol sem leltem föl egyetlen, a törlés bürokratikusságának csökkentését célzó javaslatot, újra átrágtam magam a 3/1975-ösön. (Közben elszörnyedtem a félreértésen,